

KOKKOLA

KARLEBY

Globaalikasvatuksen suunnitelma

2018 – 2021

Kokkolan kaupungin varhaiskasvatus- ja opetuspalvelut

Asiakirjan laatija: Globaalikasvatuksen ohjausryhmä
Yhteyshenkilö: Eeva-Liisa Kiiskilä, eeva-liisa.kiiskila@edu.kokkola.fi
Asiakirjan voimassaoloaika: 2018-2021
Asiakirjan käsittely: Sivistysjohtaja 6.3.2019
Asiakirja muilla kielillä: Plan för global fostran 2018-2021
Karleby stads småbarnspedagogik- och undervisningstjänsterna

Sisällys

1 Johdanto	2
2 Toimintaympäristö	3
2.1 Kansallinen ja seudullinen kansainvälisyys.....	3
2.2 Kotikansainvälisyys	3
2.3 Kansainväliset liikkuvuudet ja Kokkolan ystävyyskaupunkitoiminta.....	3
2.4 Globaalikasvatus ja Maailmankoulu Kokkolassa	4
2.5 Kieli- ja viestintätaidot sekä kulttuurienvälinen osaaminen	4
3 Arvot ja visio	5
3.1 Arvoperusta	5
3.2 Visio	6
4 Maailmankansalaisuuteen kasvamassa.....	6
4.1 Käsitteitä.....	6
4.2 Globaalikasvatus opetussuunnitelmissa.....	7
4.3 Maailmankansalaisen kompetenssit	8
5 Tavoitteet, toiminta ja organisaatio	10
5.1 Tavoitteet	10
5.2 Toiminta ja organisaatio	11
6 Arviointi ja seuranta	12
Lähteet ja taustamateriaali.....	13

1 Johdanto

Gloaalikasvatuksen toteuttamiseen velvoittavat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, esi- ja perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelmien arvopohjat ja aihekokonaisuudet sekä muun muassa YK:n vuonna 2015 antamat kestävän kehityksen tavoitteet (Agenda 2030). Tavoitteisiin kuuluvat muun muassa tasa-arvo, yhdenvertaisuus, yhteistyö, rauhan ja oikeudenmukaisuuden edistäminen ja kestävä kehitys (Suomen YK-liitto, Agenda 2030).

Tässä suunnitelmassa esitellään toimintaympäristöä kaupungin ja yksiköiden tasolla, globaalikasvatuksen arvoja, visioita, yhteistyökumppaneita, käsitteitä sekä näkymistä opetussuunnitelmissa. Lisäksi kuvaillaan maailmankansalaisen kompetensseja, globaalikasvatuksen tavoitteita, organisaatiota, toimintaa ja arviointia. Suunnitelman tarkoituksena on toimia pohjana ja tukena varhaiskasvatuksen ja koulujen globaalikasvatusta toteutettaessa.

Kokkolan kaupungin globaalikasvatuksen linjauksiin vaikuttavat muun muassa Opetushallituksen ja Opetus- ja kulttuuriministeriön asetukset.

2 Toimintaympäristö

2.1 Kansallinen ja seudullinen kansainvälisyys

Kokkola on kaksikielinen rannikkokaupunki, jossa on myös paljon eri kieli- ja kulttuuritaustaisia asukkaita. Äidinkieleltään ruotsinkielisiä asukkaita on 12,7 % ja muun kielisiä 3,4 %. Kokkolan seudulla asuu n. 1200 maahanmuuttajaa tai maahanmuuttajataustaista henkilöä, jotka edustavat yli viittäkymmentä kansalaisuutta. Kokkolaan saapuu maahanmuuttajia muun muassa Venäjältä, Virosta, Vietnamista, Kiinasta, Ruotsista, Sudanista, Thaimaasta, Iranista, Irakista, Turkista, entisestä Burmasta sekä Iso-Britanniasta. (Kokkolan kaupungin www-sivut).

Kokkola on alueen taloudellinen ja sivistyksellinen, sekä liikenteen ja kaupallisten palvelujen keskus. Kaupungin strategiaan tavoitteisiin kuuluu rohkea kansainvälistyminen (Kokkolan kaupungin strategia 2018-2021). Keski-Pohjanmaan Ammattikorkeakoulun englanninkielisissä koulutusohjelmissa opiskelee usean eri maan kansalaisia ja kansainvälisiä opiskelijoita on valtakunnallisesti keskimääräistä enemmän (Keski-Pohjanmaan AMK:n www-sivut).

2.2 Kotikansainvälisyys

Kotikansainvälisyys kehottaa näkemään monikulttuurisuuden sekä päiväkodin tai koulun sisällä että sen ulkopuolella. Kotikansainvälisyyttä voi toteuttaa omassa varhaiskasvatusyksikössä, koulussa ja lähiympäristössä sekä mm. yhteistyössä oman kunnan koulujen, yritysten, yhdistysten, seurakunnan tai vastaavan tahon kanssa. Useissa Kokkolan päiväkodeissa ja kouluissa on eri kieli- ja kulttuuritaustaisia lapsia ja nuoria. Kokkolan päiväkodit ja koulut järjestävät vaihtelevasti erilaista kotikansainvälisyyteen tähtäävää toimintaa mm. teemapäivien ja ulkopuolisten vierailujen avulla, sekä oman kaupungin tai seudun yhteistyöprojektien kautta. Kotikansainvälisyys on oiva keino tutustuttaa lapset ja nuoret läsnä oleviin kulttuureihin ja kulttuuritaustoihin. Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten määrä varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa on kasvussa muun muassa työperäisen maahanmuuton myötä.

2.3 Kansainväliset liikkuvuudet ja Kokkolan ystävyyskaupunkitoiminta

Kokkolan päiväkodeissa ja kouluissa tehdään kansainvälistä yhteistyötä ystävyyspäiväkotien ja -koulujen sekä opintomatkojen ja liikkuvuuksien myötä. Kansainvälisen yhteistyön rahoittamiseen koulut voivat hakea tukea opetuspalveluilta joulukuun aikana. Päätökset avustuksista tehdään tammi-helmikuun aikana. Avustuksia haetaan opetuspalvelujen lomakkeella.

Varhaiskasvatusyksiköt ja koulut voivat hakea avustusta kansainvälisiin yhteistyöhankkeisiin ja liikkuvuuksiin mm. Opetushallituksesta. Kokkolan kouluilla on mm. Erasmus+ ja Nordplus -hankkeita, joissa yhteistyökumppaneina on kouluja eri puolilta Eurooppaa. Opetushallituksen myöntämät hankerahat ovat mahdollistaneet ja mahdollistavat muun muassa opettaja- ja oppilasvaihtoja ja opettajien täydennyskoulutusjaksoja ulkomailla. Hankkeiden tavoitteena on auttaa lapsia ja nuoria sekä opetushenkilöstöä ymmärtämään Euroopan kulttuurien ja kielten monimuotoisuutta sekä näiden arvoa. Hankkeiden teemojen kautta käsitellään globaalikasvatuksen teemoja monimuotoisin menetelmin, jolloin hankkeet linkittyvät luontevasti opetus suunnitelman sisältöihin ja tavoitteisiin. Hankkeita on myös yhteistyössä järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa.

Kokkolalla on useita ystävyyskaupunkeja ja toiminta kaupunkien kesken on aktiivista. Näiden yhteistyökuvioiden juuret ulottuvat usein vuosien taakse. Kouluilla on mahdollisuus anoa

kaupunginhallitukselta avustusta koulujen väliseen ystävyyskaupunkitoimintaan. Ystävyyskaupunki-toiminnan lisäksi joillakin kouluilla on kansainvälistä yhteistyötä myös Euroopan alueen ulkopuolelle.

2.4 Globaalikasvatus ja Maailmankoulu Kokkolassa

Maailmankoulu on globaalikasvatuksen kattava tukipalvelu opettajille ja kasvattajille. Maailmankoulun tavoitteena on tuoda erilaisia, hyviksi havaittuja ja kokeiltuja globaalikasvatusmateriaaleja yksiköissä tehtävää globaalikasvatusta tukemaan ja helpottamaan.

Maailmankoulun keskeisimmät työmuodot ovat materiaalin sekä tuen ja ohjauksen tarjoaminen opetus- ja kasvatushenkilökunnalle, kattavan verkko-oppimateriaalipankin ylläpito ja päivitys, sekä opetushenkilökunnan koulutus. Materiaalipalveluun sisältyy kehitys- ja globaalikasvatuksen opetusmateriaalipaketteja, eli Maailmankoulun matkalaukkuja.

Koulutusten ja materiaalien suhteen Maailmankoulu tekee yhteistyötä kotimaisten ja kansainvälisten kansalaisjärjestöjen kanssa. Kansalaisjärjestöt tuottavat vuosittain runsaasti globaali- ja kehityskasvatukseen suunnattua oppimateriaalia sekä niihin liittyviä koulutuksia. Pääpainona Maailmankoulun suosimissa materiaaleissa on toiminnallinen ja osallistava oppiminen.

Maailmankoulu -hankkeen on käynnistänyt Kasvattajat Rauhan Puolesta ry vuonna 2006 Oulussa. Toiminta laajentui vuonna 2010 myös Turkuun ja Helsinkiin ja vuonna 2011 Kokkolaan. Maailmankoulu toimii myös Tampereen seudulla sekä Joensuussa. Vuoden 2010 alusta lähtien hankkeesta on vastannut Rauhankasvatusinstituutti ry. Yhteistyökumppaneina on eri kansalaisjärjestöjä. Ulkoasiainministeriö tukee hanketta. (<http://www.maailmankoulu.fi>)

2.5 Kieli- ja viestintätaidot sekä kulttuurienvälinen osaaminen

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisten identiteettien kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Kielen kehityksen tukeminen kytkeytyy lapsen monilukutaidon kehittymiseen. Lisäksi se on yhteydessä muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. Kehittyvät kielelliset taidot avaavat lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen.

Kokkolan perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmassa ja kieliohjelmassa tavoitellaan hyvää ja monipuolista kielitaitoa. Vieraan kielen opetuksen tavoitteena on antaa oppilaille ja opiskelijoille valmiuksia toimia erikielisissä viestintätilanteissa. Tärkeää on myös kasvattaa oppilaat ja opiskelijat ymmärtämään ja arvostamaan myös muiden kulttuureiden elämänmuotoa.

Eri kieli- ja kulttuuriryhmien kielenopetuksen järjestelyistä Kokkolassa kerrotaan tarkemmin opetussuunnitelman liitteessä ”Kokkolan kaupungin eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetus esi- ja perusopetuksessa”. Kokkolan perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelmien kieliohjelmissa määritellään opetettavat kielet ja oppimäärät.

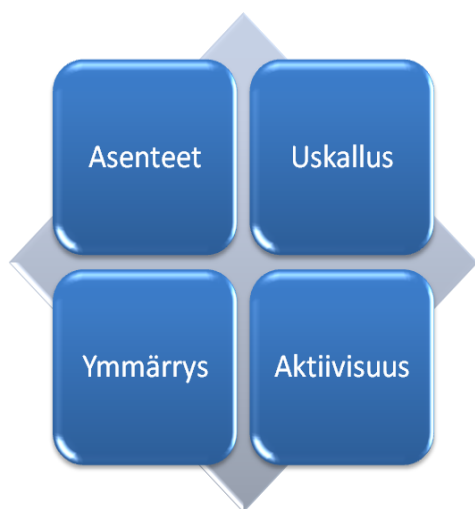
Perusopetukseen valmistavan opetuksen ryhmiä Kokkolassa on kolme. Kaksi niistä on perusopetuksen vuosiluokkien 1-6 koulussa ja yksi perusopetuksen vuosiluokkien 7-9 koulussa. Valmistavan opetuksen ryhmässä oppilaat opiskelevat yksilöllisesti 1-2 (3) vuotta. Oppilaat integroidaan taito- ja taideaineissa ikätasoaan vastaaviin perusopetusryhmiin yleensä jo valmistavan opetuksen alkuvaiheessa. Kokkolan suomalaisessa lukiossa järjestetään myös lukioon valmistavaa opetusta.

Kokkolassa on järjestetty ruotsin ja englannin kielikylpyä reilun kahdenkymmenen vuoden ajan. Kielikylpyopetus on perusopetuksen vapaaehtoinen opetuspalvelu, johon hakeudutaan Kokkolassa 5-vuotiaina. 5-vuotiaiden englanninkielinen kielikylpyryhmä toimii Pikiruukin päiväkodilla ja esiopetusryhmä Hollihaan koululla. 5-vuotiaiden ruotsinkielinen kielikylpyryhmä toimii Falanderikadulla ja esiopetusryhmä Hollihaan koululla. Molempien kielikylpyryhmien oppilaat opiskelevat Hollihaan koulussa 1-6 luokilla ja siirtyvät Länsipuiston kouluun 7. luokalta lähtien. Kielikylpyopetukseen ei järjestetä pääsykokeita vaan oppilaaksi hakeudutaan varhaiskasvatuksen kielikylpyryhmien kautta.

3 Arvot ja visio

3.1 Arvoperusta

Millaiset arvot ja päämäärät ovat tulevaisuuden koulussa? Varhaiskasvatussuunnitelmassa ja opetussuunnitelmissa painotetaan ihmisoikeuksien kunnioittamista elämän ja luonnon kunnioittamisen rinnalla. Varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelman hengen mukaisesti globaalikasvatuksen tavoitteisiin pyritään monikanavaisesti. Kokonaisvaltainen moninaisuuden arvostaminen, kestävän kehityksen tavoitteet sekä arvopohja kulkevat kasvatuksen ja opetuksen selkärankana, mutta tavoitteisiin pyritään myös oppimisen alueiden, oppisisältöjen, laaja-alaisen osaamisen, sekä monialaisten oppimiskokonaisuuksien kautta.

Varhaiskasvatus- ja opetuspalvelujen tavoitteena on, että lapsista ja nuorista kasvatetaan aktiivisia yhteiskunnan jäseniä, jotka osaavat toimia paitsi demokraattisessa ja tasa-arvoisessa yhteiskunnassa, myös omalta osaltaan edistää avarakatseisuutta, globaalivastuuta ja kestävää kehitystä yhteiskunnassa (OKM 2012:6). Globaalikasvatuksen arvopohja ohjaa avarakatseisuuteen asenteissa, globaalien ilmiöiden ja teemojen ymmärrykseen ja aktiivisuuteen ja uskallukseen sekä kasvattajien että lasten ja nuorten toiminnassa.

Kokkolan kaupungin yhteisiä arvoja ovat rohkeus uudistua, innovatiivisuus, vastuuntunto, vastuunkanto, kunnioitus ja ekologinen kestävyys ja ne linkittyvät opetuspalvelujen globaalikasvatuksen strategian arvoihin. Globaalikasvatustoiminnan kautta annetaan mahdollisuus itseluottamuksen kasvuun tasa-arvoisessa yhteisössä. Oma hyvinvointi ja arvostuksen tunne antavat hyvän pohjan välittämiselle ja aktiiviselle toiminnalle yhteiskunnassa. Kansainväliset projektit ja liikkuvuudet ovat osa globaalikasvatustoimintaa.

Gloaalikasvatuksessa voidaan helposti käyttää monipuolisesti luovuutta ja innovatiivisuutta edistäviä menetelmiä. Lisäksi oppilaiden ja henkilöstön kansainväliset kokemukset edistävät kaupungin tavoitetta lasten ja nuorten osallisuudesta ja kasvun ja oppimisen polkujen vahvistamisesta.

3.2 Visio

Kokkolan sivistystoimen visiona on tulevaisuuden sivistyksen ja kestäväen hyvinvoinnin rakentaminen. Gloaalikasvatuksen visio linkittyy läheisesti myös varhaiskasvatus- ja opetuspalvelujen tavoitteisiin yhteisen kestäväen tulevaisuuden rakentamisesta YK:n 2030-tavoitteisiin pohjaten.

Lapsille ja nuorille halutaan antaa yhdenvertaiset mahdollisuudet moninaiseen gloaalikasvatustoimintaan osallistumiseen maailmankansalaisen kompetensseja kartuttaen jokaisessa kokkolalaisessa koulussa ja varhaiskasvatuksen yksikössä. Uusien innovaatioiden ja kehittämistyön kautta luodaan uusia menetelmiä, sekä pysytään ajan tasalla muuttuvan maailman rinnalla jo opittuun tukien. Toimintaa kehitetään yhteistyössä eri toimijoiden kanssa (mm. järjestöt, nuorisotoimi, yritykset). Varhaiskasvatusyksiköt ja koulut ovat osa yhteisöä, avaavat ovensa ja astuvat ulos maailmaan edesauttaen koko yhteisön hyvinvointia eri sukupolvien yhteyttä unohtamatta.

Varhaiskasvatus- ja opetuspalvelujen henkilöstö on aidosti avarakatseinen, ja avarakatseisuus heijastuu lasten, oppilaiden ja opiskelijoiden asenteissa ja käytöksessä. Varhaiskasvatus- ja opetuspalvelujen henkilöstön jäsenet ovat aktiivisia vastuunsa kantavia gloaalikasvattajia ja heillä on mahdollisuus kouluttautumiseen. Tietoisuus globaaleista kompetensseista kasvaa tiedon myötä ja menetelmät niiden tavoitteluun monipuolistuvat. Pisa-kokeeseen globaalit kompetenssit tulevat tarkasteluun ensimmäistä kertaa vuonna 2018. Jokaisella lapsella ja aikuisella, oppilaalla ja henkilökunnan jäsenellä, on tasa-arvoinen mahdollisuus saada positiivisia kokemuksia gloaalikasvatuksen teemoista ja tuntea itsensä osaksi kansainvälistä yhteisöä. Näin kasvatetaan erilaisuutta kunnioittavia, kansainvälisiä ja kestävästä kehityksestä vastuun kantavia maailmankansalaisia.

4 Maailmankansalaisuuteen kasvamassa

4.1 Käsitteitä

Suomessa koulujen kansainvälisyyskasvatus on edennyt solidaarisuutta ja kehitysyhteistyötä painottavasta asenteesta vähitellen kohti globaalissa kansalaisyhteiskunnassa vaikuttamista (Kivistö, 2008), ja siksi nykyään on alettu siirtyä kansainvälisyyskasvatuksen käsitteestä gloaalikasvatuksen käsitteeseen (OPM 2010:9, Lampinen 2009). Gloaalikasvatuksen käsite on kansainvälisyyskasvatusta laajempi ja sen päämääränä on kasvu globaaliin vastuuseen hyvän elämän ja kestäväen tulevaisuuden puolesta (OKM 2010:9).

Eri käsitteiden taustalla on erilaisia näkökulmia ja painotuksia, jotka Hyväri (2011) erittelee seuraavassa taulukossa.

Gloaalikasvatuksen kenttä

Ihmisoikeudet	YK:n ihmisoikeusjulistus, lasten oikeudet, syrjintää kohtaavat vähemmistöt
Rauhankasvatus	arjen ristiriitatilanteet, kiusaaminen, yhteishengen tukeminen, maailman konfliktit
Kehityskasvatus	etelä – pohjoinen, kehitysyhteistyö, reilu kauppa, maailmanlaajuinen tasa-arvo
Kulttuurienvälisyys	monikulttuurisuus, maahanmuuttajuus, suomalaiset kulttuurivähemmistöt
Kestävä kehitys	ekologinen, sosiaalinen, kulttuurinen, ympäristökasvatus, vastuullinen kuluttaminen, ilmastonmuutos
Yhdenvertaisuus	syrjimättömyys, moninaisuus laajasti ymmärtäen
Tasa-arvo	sukupuolten välinen tasa-arvo, seksuaalivähemmistöt

TAULUKKO 1. Gloaalikasvatuksen kenttä (Hyväri 2011)

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat perusoikeuksia ja tarkoittavat periaatteessa samaa asiaa: syrjimättömyyden ja tasavertaisten mahdollisuuksien varmistamista kaikille sukupuolesta, etnisestä taustasta, kielestä, kansalaisuudesta, iästä, vammaisuudesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, uskonnosta, vakaumuksesta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä riippumatta. Lainsäädännössä ja viranomaistyössä tasa-arvo tarkoittaa useimmiten sukupuolten tasa-arvoa. Muihin syrjintäperusteisiin viitattaessa käytetään yhdenvertaisuus-käsitettä (Jääskeläinen et al 2015).

4.2 Gloaalikasvatus opetussuunnitelmissa

Opetushallitus on hyväksynyt uudet esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteet vuonna 2014, lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet vuonna 2015 ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet vuonna 2016. Kaikissa näissä suunnitelmissa globaalikasvatuksen keskeiset arvot ja näkökulmat sijoittuvat laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin ja ovat keskiössä toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavissa periaatteissa. Gloaalikasvatus näkyy sekä läpileikkaavana arvoperustoissa, kuin oppimisen alueiden ja oppiaineiden tavoitteissa ja sisällöissä.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvataan kuinka lapset kasvavat kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninaisessa maailmassa, mikä korostaa kulttuurisen osaamisen merkitystä. Varhaiskasvatussuunnitelman mukaan lapsia tulee rohkaista tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin ja luoda heille malleja moninaisuuden myönteiseen kohtaamiseen sekä tukea lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet korostavat avointa ja kunnioittavaa suhtautumista erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Perusteissa kannustetaan lapsia osallisuuteen ja vaikuttamiseen ja korostetaan kestävä elämäntavan periaatteita niin sosiaalisen, kulttuurisen kuin ekologisen ulottuvuuden kannalta.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan perusopetuksen tehtävänä on tukea oppilaan kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Perusopetus rakentuu elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittamiselle sekä moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle, joka on muodostunut ja muotoutuu eri kulttuurien vuorovaikutuksessa.

Opetus vahvistaa kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta, edistää kulttuurien välistä ja sisäistä vuorovaikutusta sekä näin luo pohjaa kulttuurisesti kestäväälle kehitykselle.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa korostetaan niin ikään sivistystä taitona ja tahtona käsitellä inhimillisten pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välisiä ristiriitoja eettisesti, myötätuntoisesti ja ratkaisukeskeisesti. Lukio-opetus perustuu keskeisiin ihmisoikeuksiin, ja pyrkii sisällössään ja menetelmässään niiden kunnioittamiseen ja ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Lukio-opetus edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä hyvinvointia ja demokratiaa.

Perusopetuksen opetussuunnitelmassa on määritelty laaja-alaisia osaamiskokonaisuuksia, joilla tarkoitetaan eri oppiaineisiin liittyvien tietojen ja taitojen integroimista jonkin aihekokonaisuuden äärellä. Laaja-alaisen osaamiskokonaisuuksien yhteisenä tavoitteena on tukea ihmisenä kasvamista sekä edistää demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyden ja kestäväen elämäntavan edellyttämää osaamista. Globaalikasvatuksen kannalta kiinnostavimpia kokonaisuuksia ovat ”L2: kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu” sekä ”L7: osallistuminen, vaikuttaminen ja kestäväen tulevaisuuden rakentaminen”.

Lukiokoulutuksen opetussuunnitelmissa on aihekokonaisuuksia, jotka tulisi integroida eri oppiaineiden opetukseen ja joiden tulisi näkyä koulun jokapäiväisessä työssä ja toimintakulttuurissa. Globaalikasvatuksen näkökulmasta keskeisiä aihekokonaisuuksia ovat ”kestävä elämäntapa ja globaali vastuu” sekä ”kulttuurintuntemus ja kansainvälisyys”. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014; Lukion opetussuunnitelman perusteet 2015)

4.3 Maailmankansalaisen kompetenssit

Opetushallituksen Maailmankansalaisena Suomessa -hankkeessa 2010-2011 pohdittiin, mitä osaamista maailmankansalaisuudelta odotetaan. Mitä voisivat olla maailmankansalaisen kompetenssit? Hankkeen tuloksena jäsentyi ”kompetenssikukka”, joka kuvaa maailmankansalaisen osaamisen alueita.

Maailmankansalaisen identiteetti

Maailmankansalaisen kompetenssit rakentavat maailmankansalaisen identiteettiä. Maailmankansalaisuus on kansainvälistymistä, jota sävyttää pyrkimys universaaliin etiikkaan ja ympäristövastuuseen. Maailmankansalaisen identiteetti tarkoittaa ihmisen ymmärrystä itsestään kansainvälisenä ja globaalisti merkitseväenä yksilönä.

Maailmankansalaisen etiikka

Eettinen elämänsä on keskeinen osa maailmankansalaisen identiteettiä. Maailmankansalaisen etiikka on yleismaailmallisia ihmisoikeuksia kunnioittavaa etiikkaa, jonka keskeisiä arvoja ja pyrkimyksiä ovat tasa-arvo, yhdenvertaisuus, demokratia ja kestävä kehitys.

Interkulttuurinen osaaminen

Interkulttuurinen eli kulttuurien välinen osaaminen tarkoittaa sekä oman että muiden kulttuurien kohtaamista, ymmärtämistä ja kunnioittamista. Interkulttuurista osaamista vahvistetaan varhaiskasvatuksessa ja kouluissa muun muassa kansainvälisellä toiminnalla, kieli- ja kulttuuritietoisuudella sekä kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden näkyväksi tekemisellä. Interkulttuurisena osaamisena voidaan nähdä tahto kohdata kulttuurista moninaisuutta ja eläytyä toiseuteen.

Kestävä elämäntapa

Keskeisessä asemassa maailmankansalaisen etiikassa on globaali vastuu. Globaali vastuu voidaan käsittää koskemaan niin sitoutumista ihmisoikeuksien toteutumiseen kaikkialla maailmassa kuin sitoutumista kestäviin valintoihin ja ratkaisuihin maailman tulevaisuuden hyväksi. Maailmankansalaisen osaamiseen kuuluu ymmärrys itsestä vastuullisena kuluttajana ja toimijana globaalissa maailmassa.

Maailmankansalaisen yhteiskunnallinen osaaminen

Voidakseen toimia vastuullisesti ja ratkaisukeskeisesti tulee maailmankansalaisen ymmärtää yhteiskuntien toimintaperiaatteita. Yhteiskunnallinen osaaminen auttaa ymmärtämään yhteiskunnallisia prosesseja ja yksilön mahdollisuuksia vaikuttaa niihin. Maailmankansalaisen yhteiskunnalliseen osaamiseen kuuluu käsitys demokratiasta, oikeudenmukaisuudesta, tasa-arvosta, kansalaisuudesta ja kansalaisen oikeuksista.

Globaali vastuu ja kehityskumppanuus

YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden (Agenda 2030) päämääränä on tehdä maailmasta parempi paikka kaikille. Se mahdollistuu, kun ymmärretään jokaisen globaali vastuu suhteessa ihmisyyteen, ihmisoikeuksiin, ympäristöön ja talouteen. Nämä tavoitteet ovat universaaleja: ne kuuluvat yksilöille, kouluille, kunnille, valtioille, yrityksille, kansainvälisille yhteisöille. Eri toimijoiden yhteiset arvot ja päämäärät ovat edellytyksenä tavoitteiden toteutumiselle.

Maailmankansalaisen talousosaaminen

Globaalin talouden mekanismien, kytkentöjen ja riippuvuussuhteiden ymmärtäminen on tärkeä osa maailmankansalaisen osaamista. Kuluttajana maailmankansalaisen on tärkeää osata tehdä eettisiä valintoja omassa arjessaan. Keskeisiä käsitteitä maailmankansalaisen talousosaamisessa ovat muun muassa reilu kauppa, luomutuotanto, eettinen tuotanto, maailmankauppa, maailmanpankki, naistenpankki sekä ekosertifikaatit.

Muita maailmankansalaisen kompetensseja

Maailma muuttuu nopeasti, emmekä voi tietää, mitkä ovat huomisen maailmankansalaisen kompetensseja. Esimerkiksi digiosaamiseen liittyvät taidot ovat kompetensseja, joita tulevaisuuden maailmankansalainen tarvitsee.

http://www.polkka.info/maailmankansalaisen_kompetenssikukka.html

5 Tavoitteet, toiminta ja organisaatio

5.1 Tavoitteet

Globaalius ja kansainvälisyys ovat aiempaa enemmän läsnä kaikissa OPS-perusteissa.

Kansainvälisyys- ja globaalikasvatuksen tavoitteena on:

- Toteuttaa varhaiskasvatussuunnitelman ja opetussuunnitelmien mukaista maailmankansalaisuuteen kasvamista
- Edistää globaalikasvatusta osana varhaiskasvatuksen ja koulun arkea
- Huomioida globaalikasvatusta varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja koulujen vuosisuunnitelmissa
- Tukea globaalikasvatuksen koordinoitua koulukohtaisten vastuuhenkilöiden avulla
- Tarjota koulutusta globaalikasvatukseen
- Arvioida globaalikasvatustoimintaa niin oppijan kuin organisaationkin kannalta
- Antaa perusta ihmisoikeuksia kunnioittavaan maailmankansalaisuuteen
- Antaa valmiuksia kohdata eri kulttuuri- ja kielitaustoista tulevia ihmisiä
- Oppia yhdessä yli kieli-, kulttuuri-, uskonto- ja katsomusrajojen tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen
- Luoda pohjaa kestäväälle kehitykselle
- Edistää tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa
- Verkostoitua alueellisesti, kansallisesti ja globaalisti konkreettisella tasolla

5.2 Toiminta ja organisaatio

Kokkolassa globaalikasvatus sisältyy varhaiskasvatuksen ja koulujen toimintakulttuuriin eri oppimisen alueiden, oppiaineiden tavoitteiden, laaja-alaisten taitojen sekä monialaisten oppimiskokonaisuuksien kautta. Se on osa kasvatusta, opetusta ja opiskelua sekä henkilöstön kehittämistä. Kulttuurisesti moninaistuvissa yhteisöissä on tärkeää käydä arvopohdintoja. Varhaiskasvatuksessa ja kouluissa keskustellaan ihmisoikeuksista ja kehitetään eettisen ajattelun taitoja, joita ovat mm. oikean ja väärän tunnistaminen, eri vaihtoehtojen eritteleminen, kyky tarkastella asioita eri näkökulmista ja rohkeus valita oikeaksi koettu vaihtoehto. Toisilta oppiminen, välittäminen ja yhdessä tekemisen kulttuuri vahvistuvat osaksi normaalia arkea.

Kokkolan varhaiskasvatuksen ja koulujen globaalikasvatusta suunnittelee ja ohjaa globaalikasvatuksen ohjausryhmä. Globaalikasvatuksen ohjausryhmään kuuluu Maailmankoulun tiimi, kehittämiskoordinaattori, kehittämispäällikkö, sekä Nuorisokeskus Villa Elban edustaja. Koulujen opetushenkilökunnasta valitaan kouluille vastuupettajat, joista rakentuu Kokkolan globaalikasvattajien verkosto, jonka kautta globaalikasvatustoiminta ulottuu jokaiselle lapselle ja nuorelle suomen- ja ruotsinkielisissä oppilaitoksissa. Oppilaitosten globaalikasvatuksen vastuupettajat tukevat kouluja globaalikasvatustyössä välittäen materiaalia ja jakaen ideoita, kansainvälistymisvinkkejä, tietoa koulutuksista, hankkeista ja tapahtumista, joita mm. Maailmankoulu verkostolleen jakaa. Lisäksi hyödynnetään mahdollisia kv-kontakteja, verkostoja, ulkomaisia vierailijoita ja vaihto-oppilaita eri yksiköissä. Oppilaskunnalla ja oppilaskunnan hallituksella on aktiivinen rooli kansainvälisyyden kehittämisessä ja toiminnan suunnittelussa.

Hanketoiminnan tulee olla opetussuunnitelman mukaista ja hyvin perusteltua innovatiivista toimintaa. Hankkeisiin täytyy olla sivistysjohdon hyväksyntä. Hankkeista vastaavat toimintaa koordinoiva taho yhteistyössä sivistystoimen kanssa. Hankkeiden kautta kehitetään uusia menetelmiä ja kattavampia mahdollisuuksia tasa-arvoisempaan globaalikasvatustoimintaan.

Globaalikasvatuksen ohjausryhmän tehtävät:

- Uusien globaalikasvatuksen kehittämishankkeiden käynnistäminen ja tukeminen
- Globaalikasvatuksen kehittämishankkeisiin ja yhteistyöhön liittyvien ohjeistusten laatiminen ja päivittäminen
- Tiedottaminen
- Kuntakohtaisen täydennyskoulutuksen suunnittelu ja toteuttaminen
- Koulujen ja varhaiskasvatussyksiköiden asiantuntijuuden hyödyntäminen
- Globaalikasvatuksen suunnitelman tavoitetilan toteutumisen seuranta

Valtakunnallisesti Maailmankoulujen toimintaa koordinoi Rauhankasvatusinstituutti.

Lapsen ja nuoren näkökulmasta globaalikasvatus on osa arjen toimintaa ja kasvua kohti maailmankansalaisuutta erilaisin keinoin oppilaitosten erityisosaaminen huomioon ottaen. Jokaisen oppivan yhteisön tulisi tarjota yhteisölleen mahdollisuuksia globaalikasvatuksen saralla oppimiseen ja kouluttautumiseen.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat varhaiskasvatuksessa ja kouluissa ovat aktiivisia asiakirjoja, joita vuosittain yhteisön voimin arvioidaan ja päätetään uusista tavoitteista ja toimenpiteistä seuraavalle lukuvuodelle. Suunnitelman kautta kiinnitetään huomiota mm. sukupuolten väliseen tasa-arvoon, sekä tasa-arvoa edistäviin toimintamalleihin ja arjen käytäntöihin. Vähitellen tietoisuus sukupuoli-identiteettien moninaisuudesta kasvaa ja näin osataan paremmin tukea ja ottaa huomioon erilaisten lasten ja nuorten tarpeet. Lasten ja nuorten ääntä tulee kuulla päätöksiä tehdessä.

6 Arviointi ja seuranta

Kokkolan ruotsin- ja suomenkielisen esi- ja perusopetuksen lukuvuosisuunnitelmat sisältävät kansainvälisyys- ja globaalikasvatussuunnitelman. Suunnitelman toteutumista arvioidaan vuosittain globaalikasvatuksen vastuopettajan ja oppilaitoksen johdon toimesta. Maailmankoulun kokoon kutsumassa vastuopettajien verkostossa jaetaan hyviä käytäntöjä, sekä arvioidaan mennyttä toimintaa. Kaupungin tasolla globaalikasvatuksen ohjausryhmä arvioi toimintaa ja tavoitteiden toteutumista tulevaisuuden kehittämiseen suuntautuen.

Opetuksen järjestäjän vuosittain toteuttaman toiminnan arvioinnin kyselyjen kautta kerätään arviointitietoa mm. opetussuunnitelmien tavoitteiden, globaalikasvatuksen tavoitteiden ja kestävä kehityksen toimintatapojen toteutumisesta.

Opetuksen järjestäjien kansainvälisyysstrategioiden ja koulujen kansainvälisyysuunnitelmien tavoitteiden seurannan ja arvioinnin pohjalta pystytään tekemään monipuolisempia kehittämissuunnitelmia ja -suunnitelmia sekä järjestämään laadukkaampaa koulutusta ja jäsennellympää muuta tukea.

Lähteet ja taustamateriaali

Lähteet:

Varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmien perusteet:

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus.

http://www.oph.fi/download/163781_esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Lukion opetussuunnitelman perusteet 2015. Opetushallitus.

http://www.oph.fi/download/172124_lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2015.pdf

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus.

http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Opetushallitus.

http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Muut lähteet:

Agenda 2030. Suomen YK-liitto. <http://www.ykliitto.fi/yk70v/yk/kehitys/post-2015>

Hyväri, P. Maailmankoulu. Globaalikasvatuksen verkostohanke ja tukipalvelu opettajille. Saatavilla [www-osoitteessa](http://www.osoitteessa):

http://cimo.multiedition.fi/eNewsletter4/yleissivistava_koulutus/Syyspaivat_2011/Liitteet/HYVRIMaailmankansalaiseksiverkostoitumalla-Compatibility-Mode.pdf

Jääskeläinen L. et al 2015. Tasa-arvo on taitolaji. Opas sukupuolten tasa-arvon edistämiseen perusopetuksessa. Opetushallitus. http://www.oph.fi/download/173318_tasa_arvotyö_on_taitolaji.pdf

Keski-Pohjanmaan Ammattikorkeakoulun sivusto. Saatavilla [www-osoitteessa](http://www.osoitteessa): <http://www.centria.fi>

Kivistö, J. 2008. Globaaliin vastuuseen kasvaminen. Näkökulmia maailman hahmottamisen pedagogiikkaan. Helsinki: Ulkoasiainministeriö. 2. painos.

Kokkolan kaupungin strategia 2018-2021. <http://kokkola.oncloudos.com/kokous/20175225-4-1.PDF>

Lampinen, J. 2009. Kasvatusta kansainväliseen ymmärrykseen, yhteistyöhön ja rauhaan. Teoksessa Tulevaisuus meissä. Kasvaminen maailmanlaajuiseen vastuuseen. Opetusministeriön julkaisuja 2009:40. Saatavilla [www-osoitteessa](http://www.osoitteessa):

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76679/opm40.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Maailmankansalaisen kompetenssikukka.

http://www.polkka.info/maailmankansalaisen_kompetenssikukka.html

Maailmankoulu-sivusto. Saatavilla [www-osoitteessa](http://www.osoitteessa): <http://www.maailmankoulu.fi>

Taustamateriaali:

Kasvaminen maailmanlaajuiseen vastuuseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:13. Saatavilla [www-osoitteessa](http://www.osoitteessa):

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75401/OKM13.pdf?sequence=1>

Kokkolan eri kieli- ja kulttuuriryhmien kasvatus ja opetus Kokkolassa. Saatavilla osoitteessa:
https://www.kokkola.fi/palvelut/opetus_ja_kasvatus/perusopetus/maahanmuuttajaopetus/fi_FI/maahanmuuttajaopetus/

Kokkolan kaupungin www-sivut. Hankkeet ja projektit: Maailmankoulu.
http://www.kokkola.fi/palvelut/opetus_ja_kasvatus/hankkeet_ja_projektit/fi_FI/maailmankoulu/

Mattila, P. 2008. Kansainvälisyys – juhlapuheista koulun arkeen. Tietoa kuntapäätäjille ja rehtoreille. Opetushallitus & CIMO. Saatavilla www-osoitteessa:
http://www.oph.fi/download/46528_kansainvalisyys_juhlapuheista_koulun_arkeen.pdf

Opetushallitus & CIMO. 2011. Kansainvälisen toiminnan laatusuositus – yleissivistävä koulutus. Saatavilla www-osoitteessa:
http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/23264_oph_KV_laaturkortit_fi_LOWRESLOPUL.pdf